Jitka Malaníková: Wei Jingsheng a myšlenka demokracie v Číně
(posudek vedoucí diplomové práce)

Východiskem a hlavním primárním pramenem této diplomové práce byly úvahy o demokracii, jak je na přelomu let 1978 a 1979 formuloval Wei Jingsheng. Zadání předpokládá, že autorka Wei Jingshengovo pojetí demokracie představí v kontextu hnutí spojovaného se Zdí demokracie, zejména v Pekingu, a v širších historických souvislostech.
Práce má logické rozvržení, autorka shromáždila bohatou sekundární literaturu (což v tomto případě nebylo nijak snadné) a pracovala s relevantními prameny. (Originály časopisu Tansuo, které se v r. 1979 dostaly do knihovny MFEA ve Stockholmu, a jejichž prostudování jsem doporučovala, se mezitím bohužel z větší části ztratily, takže autorka musela vycházet pouze z Wei Jingshengových článků publikovaných dodatečně knižně mimo Čínu.)
Práce je psána suverénně a s přehledem o složité vnitropolitické situaci v Číně po Kulturní revoluci a se schopností argumentovat a logicky propojovat jednotlivá fakta. Autorka prokazuje schopnost přehledně formulovat své myšlenky a vyjadřuje se kultivovaně.
V kapitolách věnovaných historii demokratického hnutí v Číně na konci 70. let nejen vypočítává a třídí jednotlivá fakta, ale také adekvátně tehdejší situaci sleduje možnosti a míru provázanosti nezávislého hnutí s oficiálními kruhy. Výstižně při tom charakterizuje dobovou situaci a celkově podmínky nezávislého myšlení v Číně.
Na detailní uvedení do historického kontextu, pojímaného postupně v různých úrovních, posléze naváže stručné představení osobnosti Wei Jingshenga a rozbor jeho názorů. Závěry, k nimž autorka dochází, včetně charakteristiky Weiova místa v dobové debatě o demokracii, působí přesvědčivě. Práce jako celek má nespornou hodnotu v tom, že se pokouší komplexně představit téma poměrně často diskutované v tisku (demokracie v Číně, nejvýznamnější postava čínského disentu) a umožňuje lepší porozumění zlomového okamžiku v moderních čínských dějinách, politiky KS Číny, i významu debat o demokracii v ČLR, které poznamenávají čínskou politiku dodnes.
Tuto hodnotu bohužel zmenšuje velké množství dílčích nedostatků různé závažnosti:
1) Téma, které mělo být stěžejní částí práce (Wei Jingsheng), nakonec zaujímá jen poslední krátkou kapitolu. (Je pravda, že Weiovo jméno a jeho názory jsou citovány průběžně, nicméně z výkladu nijak nevyplývá, že právě Wei je ústředním tématem práce). Autorka mohla v nejhorším změnu perspektivy zmínit v předmluvě a změnit název práce na Myšlenka demokracie...a Wei Jingsheng.
-- otázka: Jedná se o práci psanou ve spěchu a nedokončenou, v důsledku čehož zůstala část o Weiovi nedopracovaná, nebo ke změně perspektivy došlo v průběhu práce zákonitě, na základě materiálu, který byl k dispozici?
2) Z logiky výkladu, jak jej podává autorka, vyplývá, že by zde některým otázkám měla být věnována větší pozornost, než tomu ve skutečnosti je. Mám na mysli zejména postavu Yu Luoke a jeho názory – které byly zásadní pro celou generaci, z níž se rekrutovali aktivisté Zdi demokracie. Jeho odsunutí do pouhé zmínky na s. 77 je nedostačující.
3) V práci jsou shrnuty některé myšlenky marxistické teorie, včetně pojetí tříd a třídního boje. Podané shrnutí, které se opírá v podstatě o Schrammovy práce o Mao Ce-tungovy je nedostatečné. Mimo jiné se tak ztrácejí některé podstatné rozdíly mezi marxismem a Mao Ce-tungovým učením, a tím zaniká pointa některých aspektů debat kolem Zdi demokracie, které se v převážné většině vedly v marxistické rétorice (jak autorka správně upozorňuje).
4) Charakteristika Mao Ce-tungova pojetí demokracie nedostatečně argumentuje přímo Mao Ce-tungovým dílem (pokud citováno, pak bez bližších podrobností, o jakou stať se přesně jedná; citováno ze sekundární literatury i tam, kde by bylo možné citovat přímo z čínského pramene).

5) Stejná výtka se týká odkazů na Deng Xiaopingovo dílo, i když v tomto případě citace z anglických překladů logice výkladu příliš neškodí, neboť nutné další souvislosti jsou podrobně rozvedené v práci samé.
6) Debaty o „podstatě" (ti) a „využití" (yong) jsou zmíněny v adekvátních souvislostech. K hlubšímu pochopení celé situace a možná i posílení některých argumentů vyslovených v práci by však bylo vhodné podrobněji zmínit pozadí těchto pojmů; ze srovnání se situací Číny na konci 19. století by vyplynuly další zajímavé otázky.
7) Neuspokojivě je v řadě případů řešena otázka specifické terminologie. Klíčové pojmy, s nimiž pracoval veškerý dobový politický diskurz nejsou uváděny v čínštině a mnohdy ani nejsou řádně vysvětleny („osvobodit myšlení", „čtyři základní principy"). Překlad pojmů souvisejících se státní správou a politickou výchovou obyvatelstva („pracovní jednotka", „úředníci", „kritizující kampaň").
8) Krátký rozbor by si zasloužil i sám čínský termín pro demokracii. Mj. by to přiblížilo některá témata v diskusi o demokracii a klíčový moment ve výkladu demokracie jako „vlády lidu".
-- otázka: jaký je čínský pojem pro demokracii a jaké konotace z něj vyplývají (a jak a kdy tento pojem vznikl)
9) V práci je velké množství překlepů. Jsou zde také nesprávně psána velká písmena (Strana, Komunistická strana, Komunistický svaz mládeže), a naopak khmérové, osvobození – jako přelomový okamžik dějin, konference o teoretických principech – jako jedinečná a neopakovaná událost, jsou psány s písmenem malým. Projevuje se zde také, naštěstí jen v dílčích formulacích, neblahý vliv angličtiny, který někdy vede i ke zkreslení významu: žurnál, případně magazín místo časopis, antiempirická kampaň (?), Národní umělecké muzeum (Meishu guan – tedy spíš Národní galerie), bilión místo miliarda, Wei Jingsheng „zatčen ve svém domě", „členové komunistické mládeže" ap.
10) Citace z Mao Ce-tunova díla měly být založené na čínském originále a v případě, že překlad odpovídá originálu, na českém překladu.
11) Hodnoty práce by byly lépe patrné i pro čtenáře, který se tématem nezabývá, kdyby autorka na začátku stručně shrnula stávající stav bádání o daném tématu.

Doplňující otázky:
Obroda konfucianismu na konci 70. let (s. 65). Prosím o bližší vysvětlení, v jakém smyslu probíhala obroda konfuciansimu v této době. Já osobně jsem zaznamenala pouze debaty v literárních a kulturních časopisech o břemenu tradice v kontextu úvah o Kulturní revoluci. Část diskutujících zastávala názor, že tradice=konfucianismus přetrvávající v čínské společnosti byla podhoubím pro kult osobnosti a excesy Kulturní revoluce. Menší část debatujících se pokoušela hájit konfucianismus poukazem na jeho „humanistické" myšlenky (viz např. Li Zehou). Tato debata vrcholí v polovině 80. let v době „hledání kořenů" ap. Nahlíženo skrze literární a akademické debaty se však rozhodně nedá říci, že by docházelo k „obrodě konfucianismu". Znamená to, že v politické oblasti byla situace jiná?
Práce má potenciál být prací výbornou, četné výše zmíněné nedostatky mi však neumožňují doporučit hodnocení lepší než „velmi dobrá".

V závěru práce (s. 84) hovoříte o tom, že Wei Jingsheng zaujímal nepřátelský postoj vůči marxismu. Je to skutečně tak, nebo i Wei formuluje svoje myšlenky v duchu marxismu, ale odmítá určitý způsob výkladu marxismu běžný v Číně?

Plzeň, 19.9.2009 Olga Lomová